



HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 24 juni 2025

Mål nr
T 5269-23

PARTER

Klagande

Specialtre AS, NO 990 594 791
Postboks 113
2240 Magnor
Norge

Ombud: Advokaten B.I. och juristen C.R.

Motpart

Hanåsa Sågverk AB, 556166-7303
Hanåsa 4088
579 92 Högsby

Ombud: Advokat B.A.S.

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2023-06-15 i mål T 1989-22

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att Specialtre AS haft att undersöka virket i vart fall i samband med att det lackerades och att Specialtre AS inte har reklamerat felen inom skälig tid efter det att bolaget borde ha märkt felen.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i de delar som har förklarats vilande. Hovrättens domslut står därmed fast.

Högsta domstolen förpliktar Specialtre AS att ersätta Hanåsa Sågverk AB för rättegångskostnaden i Högsta domstolen med 102 000 kr för ombudsarvode och ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Specialtre AS har yrkat att Högsta domstolen med ändring av hovrättens dom ska bifalla käromålet i dess helhet och att bolaget ska befrias från att ersätta Hanåsa Sågverk AB:s rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Hanåsa Sågverk AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 6.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Sågverket Hanåsa sålde ett parti hyvlad furupanel av viss kvistfri kvalitet till Specialtre, en norsk återförsäljare av specialbeställda trävaror. Specialtre vidare sålde panelen till ett byggmästarföretag som i sin tur sålde panelen vidare till en slutkund i Norge.
2. Hanåsa lät utföra hyvling hos ett hyvleri före leverans. Den 7 september 2018 avlämnades den hyvlade panelen till Specialtre genom en transportör för frakt till ett av Specialtre anlitat ytbehandlingsföretag som skulle lackera panelen. Ytbehandlingsföretaget tog emot panelen den 8 september och skickade ett ordererkännande till Specialtre den 11 september. Efter utfört arbete transporterades panelen till slutkunden.
3. Slutkunden undersökte panelen i samband med mottagandet och reklamerade därefter den 20 september fel gentemot byggmästarföretaget. Byggmästarföretaget undersökte panelen hos slutkunden och skickade en reklamation till Specialtre den 25 september, som i sin tur reklamerade samma dag i förhållande till Hanåsa.
4. Specialtre väckte talan mot Hanåsa och yrkade prisavdrag och skadestånd. Hanåsa bestred yrkandet. Parterna är överens om att köplagen är tillämplig. Hanåsa invände bl.a. att Specialtre inte får åberopa fel på grund av underlåtenhet att undersöka panelen före köpet (20 § köplagen) eller i vart fall på grund av för sen reklamation (31 och 32 §§). Hanåsa gjorde bl.a. gällande att Specialtre borde ha undersökt panelen innan den togs i bruk genom lackering, att vad som åberopas som fel då skulle ha upptäckts och att reklamation hade kunnat ske i anslutning till detta. Specialtre anförde bl.a. att det inte varit praktiskt möjligt att undersöka panelen innan den lackerades.

5. Både tingsrätten och hovrätten har bedömt att panelen var felaktig och att Specialtre inte förlorat sin rätt på grund av underlåtenhet att undersöka panelen före köpet. Domstolarna har däremot kommit till olika slut i fråga om reklamation har skett i tid.

Målet i Högsta domstolen

6. Med utgångspunkt i hovrättens bedömning att det levererade virket var behäftat med fel och att Specialtre inte frångått möjligheten att åberopa felen på den grunden att bolaget inte följt en uppmaning att undersöka virket före köpet, har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i frågorna om när Specialtre skulle ha undersökt virket och om bolaget reklamerat felen inom skälig tid efter det att bolaget märkt eller borde ha märkt felen. Högsta domstolen har vilandeförklarat frågan om prövningstillstånd rörande målet i övrigt.

Köplagens regler om reklamation och undersökning

7. Den som sålt en vara har ett intresse av att tidigt få veta om den som köpt varan vill göra gällande några anspråk på grund av fel. Detta för att åtgärder ska kunna vidtas för att undvika eller minska de ekonomiska förluster som kan uppstå på grund av felet, t.ex. genom att säljaren får möjlighet att göra ett tidigt felavhjälpande. Detta intresse tillgodoses av reglerna om undersökning och reklamation i 31 och 32 §§ köplagen. Reglerna tillämpas om inte annat följer av avtalet (3 §), och de ger inte skydd åt en säljare som har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder (33 §).

8. Enligt 32 § får en köpare inte åberopa att varan är felaktig, om han eller hon underlåter att lämna säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att felet märkts eller borde ha märkts (reklamation).

9. För att felanspråk ska kunna aktualiseras så tidigt som möjligt ankommer det på köparen att undersöka varan så snart omständigheterna medger det efter avlämnandet; undersökningen ska ske i enlighet med god affärssed (31 § första stycket). Om varan ska transporteras till köparen kan köparen vänta med undersökning till dess att varan kommit fram till bestämmelseorten (31 § andra stycket, jfr även tredje stycket).

Skälig tid för reklamation

10. Att köparen ska reklamera inom skälig tid innebär att förhållandena i det enskilda fallet måste beaktas. Utgångspunkten för bedömningen är att det normalt inte finns någon anledning att vänta med reklamationen sedan köparen faktiskt har upptäckt det som han eller hon vill göra gällande som fel. Hänsyn bör dock tas till att köparen efter sin undersökning kan behöva viss tid för att överväga om det som köparen märkt kan göras gällande som ett fel (se ”Bostadsrättslokalen” NJA 2016 s. 237 p. 36). När det gäller näringsidkare som köper varor för omsättning i den ordinarie affärsverksamheten bör i regel reklamation kunna ske inom några dagar. Särskild skyndsamhet krävs när det gäller varor som kan genomgå en snabb försämrings, t.ex. färskvaror (se prop. 1988/89:76 s. 124).

11. Bedömningen av vad som är skälig tid för reklamation blir hypotetisk när säljaren gör gällande att köparen borde ha märkt felet redan tidigare. En bedömning får göras med ledning dels av om en undersökning borde ha skett tidigare än vad som skett, dels av hur omfattande undersökningen då borde ha varit.

Tidpunkten för köparens undersökning

12. Bedömningen av hur snart köparen ska undersöka varan bör utgå från avtalet och vad en förnuftig person i säljarens ställning, vid en objektiv bedömning, kan förvänta sig av köparen.

13. Det förhållandet att köparen börjar använda varan eller bearbetar den indikerar starkt att det föreligger sådana omständigheter att varan också kan undersökas i anslutning till detta. Men det innebär inte att köparen – så länge reklamationen sker inom skäligen tid – förlorar möjligheten att påtala förekommande fel enbart på grund av sin användning eller bearbetning av varan.

14. Det kan finnas omständigheter som hindrar köparen från att undersöka varan i nära anslutning till att den avlämnas eller kommer fram. Hinder som ligger inom köparens kontrollsfär bör i regel inte medföra att säljarens intresse av en snabb reklamation får stå tillbaka. Att köparen har organiserat sin verksamhet så att han eller hon inte har möjlighet att undersöka varan, t.ex. därför att den ska tas emot av en underleverantör för lagring eller bearbetning innan den når köparen eller en slutkund, bör således i regel inte få gå ut över säljaren. Det kan i dessa fall ofta krävas att köparen ger uppdrag åt någon annan att göra undersökningen för köparens räkning.

Omfattningen av köparens undersökning

15. Vissa fel kan märkas redan vid en enkel okulär besiktning av varan, medan upptäckt av andra fel kan kräva att varan under en tid tas i provdrift eller att den genomgår mer eller mindre kostnadskrävande eller förstörande analyser. Även bedömningen av hur omfattande köparens undersökning ska vara bör utgå från avtalet och vad en förnuftig person i säljarens ställning kan förvänta sig av köparen. Säljaren ska kunna förvänta sig att köparen följer god affärssed när innehållet i en sådan kan fastställas (se 31 § första stycket).

16. Kravet på omfattningen av köparens undersökning bör som utgångspunkt inte drivas så långt att det finns risk för värdeförstöring hos köparen. Om exempelvis förpackningen är utformad för att skydda eller

bevara varan under en lagringstid innan köparen tar den i bruk eller säljer den vidare kan köparens undersökning vara begränsad till att omfatta endast yttre omständigheter som kan bedömas utan att varans förpackning bryts (jfr prop. 1988/89:76 s. 121).

17. Vad som krävs av köparen kan alltså variera med hänsyn till varuslag, hur varan har förpackats och vad den ska användas till, med flera sådana varuanknutna faktorer. Men kraven kan också påverkas av faktorer anknutna till köparen, t.ex. av att köparen har särskild sakkunskap och erfarenhet av liknande köp och av att köparen ska omsätta varan i sin affärsmässiga verksamhet.

Bedömningen i detta fall

18. Panelvirket var felaktigt när det avlämnades för transport den 7 september 2018. Det togs emot på bestämmelseorten av en underleverantör till Specialtre den 8 september. Virket skulle lackeras innan det levererades till en köpare i nästa led.

19. Att virket har lackerats måste anses innebära att omständigheterna har medgett en undersökning av att det var felfritt (p. 13). Att Specialtre låtit en underleverantör ta emot virket för lackering i stället för att göra detta i egen regi saknar betydelse för bedömningen (p. 14). Något som tyder på att det skulle ha funnits hinder mot en undersökning inom några dagar efter mottagandet eller i vart fall i samband med lackeringen har inte framkommit. Någon undersökning av virket har inte skett före vidareleverans.

20. Det är fråga om en vara av det slag som Specialtre normalt kan antas omsätta i sin affärsverksamhet. De omständigheter som ligger till grund för att virket ska anses vara felaktigt – hyvelskador och kvistförekomst – skulle ha märkts redan vid en enkel okulär besiktning i samband med mottagandet

eller i vart fall senast vid lackeringen. Inget har framkommit som skulle ha gett Specialtre någon anledning att vänta mer än några dagar med att reklamera (p. 10).

21. Specialtre reklamerade emellertid först den 25 september. Reklamationen kan inte anses ha skett inom skälig tid efter att felen borde ha märkts. Specialtre har därför förlorat sin rätt att åberopa att fel i virket förelåg.

22. Vid denna bedömning saknas skäl att meddela prövningstillstånd i målet i övrigt. Hovrättens domslut ska därmed stå fast.

23. Hanåsa är vinnande part. Specialtre ska därför ersätta bolaget för rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt.

I avgörandet har deltagit justitieråden Stefan Johansson, Dag Mattsson, Eric M. Runesson (referent), Anders Perklev och Katrin Hollunger Wågnert. Föredragande har varit justitiesekreteraren Mathilda Rydstern.